

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav germánských studií, katedra skandinavistiky

Bakalářská práce

Alena Fröhlichová

Obraz severské mytologie a starého Severu v současné české popkultuře

The Image of Norse Mythology and the Old North in Contemporary Czech
Pop-culture

Praha 2021

Vedoucí práce: Mgr. Helena Březinová, Ph.D.

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Heleně Březinové, Ph.D. za její cenné rady při psaní práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 16. srpna 2021

.....

Jméno a příjmení

Klíčová slova (česky)

severská mytologie, starý Sever, runy, popkultura, adaptace

Klíčová slova (anglicky):

norse mythology, old North, runes, popculture, adaptation

Abstrakt

V bakalářské práci podrobím zkoumání zajímavý jev posledních desetiletí: hojně využití tematiky severské mytologie a staroseverské literatury v různých literárních a kulturních kontextech v českém prostředí. Zaměřím se na díla domácí proveniencí a okrajově se budu věnovat také tvorbě překladové, abych vytvořila celistvější obraz materiálů inspirujících se severskou mytologií, se kterým se může čtenář v českém prostředí setkat. Pokusím se vymezit a pojmenovat jednotlivé trendy v přístupu k materiálům severské mytologie. Následně se pokusím kriticky zhodnotit, jaký obraz starého Severu jednotlivá díla vytváří, zda původní prameny zkreslují, zda lze hovořit o trendu/trendech, případně k jaké agendě severské látky a motivy využívají.

V první části práci představím a analyticky zhodnotím shromážděné materiály, zejména knižní a audiovizuální, zaměřím se ale i na prostředí internetu a sociálních sítí. V druhé části se pokusím stanovit trendy, které lze eventuálně v užití severské mytologie vysledovat. Při srovnání původních pramenů s novodobými adaptacemi uplatním metodu close reading (pozorného čtení), vždy ale přihlédnu i k historickému kontextu. Moje práce by měla dát odpověď na otázku, jaké obrazy mytologie středověkého Severu se v české populární kultuře vytváří.

Abstract

In my bachelor thesis I will examine an interesting phenomenon of recent decades: abundant use of Norse mythology and Old Norse literature in various literary and cultural contexts in the Czech environment. I will focus on works of domestic origin and marginally also on translated works in order to create a more complete picture of materials inspired by Norse mythology, which the reader can encounter in the Czech environment I will try to define and individual trends in the approach to the materials of Norse mythology. Subsequently, I will try to critically evaluate what image of the old North the individual works create, whether the original sources are being distorted, whether it is possible to talk about a trend/trends, or for what agenda the Nordic materials and motifs are being used.

In the first part of the work, I will present and analytically evaluate the collected materials, especially books and audio-visual material, but I will also focus on the environment of the internet and social networks. In the second part, I will try to define the trends that can possibly be traced in the use of Norse mythology. When comparing the original sources with modern adaptations, I will use the method of *close reading*, but I will always take into account the historical context. My work should answer the question of what images of mythology if the medieval North are created in Czech popular culture.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	HISTORICKÝ KONTEXT	3
2.1	SEVERSKÁ MYTOLOGIE A NÁBOŽENSTVÍ.....	3
2.2	PRIMÁRNÍ PRAMENY	6
3	SUMÁŘ MATERIÁLŮ TÝKAJÍCÍCH SE STARÉHO SEVERU	8
3.1	VĚDECKÝ ZÁJEM O STARÝ SEVER	8
3.2	PŘEKLAĐOVÁ LITERATURA A JINÁ MÉDIA V PŘEKLAĐU	12
3.3	POPULÁRNÍ MATERIÁLY	16
3.3.1	<i>Převyprávění mýtů .....</i>	<i>16</i>
3.3.2	<i>Runy a runová magie .....</i>	<i>23</i>
3.3.3	<i>Ostatní materiály .....</i>	<i>31</i>
4	ZÁVĚR	33
5	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	36

1 Úvod

V této práci se budu věnovat fenoménu recepce a následného využití literatury starého Severu a severské mytologie v různých kontextech kulturních, náboženských a politických. Využití severské mytologie jako zdroj inspirace literáty a umělci v různých historických obdobích není nový jev, jako příklad můžeme vzpomenout obrat k mytologii u preromantiků a raných romantiků, nebo o něco později operní tetralogii Richarda Wagnera *Prsten Nibelungův*,¹ ale dlouhou dobu se inspirace limitovala na oblast původu mytologie, tedy Skandinávii a německé prostředí.

V současné době můžeme ovšem zaznamenat nebyvalý boom děl inspirovaných severskou mytologií, převážně v anglosaském prostředí, ale nikoli výlučně. Na anglické wikipedii příznačně vznikla stránka s názvem „Norse mythology in popular culture“, která udává vyčerpávající výčet literatury, komiksů, filmů, videoher atd., které obsahují nějakou zmínku či odkaz na severskou mytologii. Z nejznámějších děl, která jsou ve výčtu jmenována, zmiňme komiksovou a filmovou sérii Thor, zasazených do světa superhrdinů Marvel Universe, díla J.R.R. Tolkiena, Neila Gaimana či Ricka Riordana nebo videohry *God of War* a *Age of Mythology*.²

Na rozdíl od anglosaského prostředí, kde jsou díla inspirovaná severskou mytologií dobře zdokumentovaná, se dostává materiálům inspirovaných starým Severem v českém prostředí mnohem méně pozornosti. Pokud je tématu adaptace mytologie věnována pozornost tak spíše se zaměřením na prostředí anglosaské jako například dvě bakalářské práce vzniklé na Masarykově Univerzitě „Hela v mytologii a na plátně – srovnání ragnaroku v původní vikinské mytologii s filmem Thor: Ragnarok“³ a „Interpretace a reflexe severské mytologie prostřednictvím tzv. viking metalových kapel“⁴ popřípadě na česká díla staršího původu, ta jsou pojednávána v knize *Nesmrtelní vikingové. Staroseverské motivy v novodobé literatuře* autorem Magdy Králové a Kristýny Králové.

Tato práce si tedy dává předně za cíl zmapovat literární a internetové materiály, které se týkají Severu a následně analyzovat, jak tyto materiály pracují s původními prameny a do jakých kontextů severskou mytologii vkládají. Okrajově bude pojednán také

---

¹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*. s. 14

² Norse mythology in popular culture. *Wikipedia: The Free Encyklopedia* [online]. [cit. 2021-04-07].

Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Norse_mythology_in_popular_culture

³ Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/tu0ze/Hela-1-1.pdf>

⁴ Dostupné z: https://is.muni.cz/th/i3737/Bakalarska_prace_-_Viking_-_final.pdf

vědecký zájem o starý Sever u nás a překladová literatura a jiná média v překladu zabývající se touto tematikou, hlavně ve vztahu k popkulturním materiálům jako možné zdroje informací. Práce se bude věnovat hlavně publikacím uveřejněným od roku 1989, místy přihlédneme také ke starším publikacím a překladům, jedná-li se o základní prameny.

V analýze se zaměříme hlavně na publikace věnující se severské mytologii a materiály, které ní vycházejí, proto opomineme velké téma zájmu o vikiny. Mnoho z materiálů, se kterými budeme pracovat obsahuje samostatné pasáže o vikinách a jsou i oblíbeným motivem v různých žánrech literatury, především v historické beletrii a fantasy literatuře. Jako příklad může českých historických románů můžeme jmenovat román Viktora Labského *Drakkar. Z dávné Ameriky*, vyprávění pro mládež popisující dobrodružství dvou vikingských chlapců. Z fantasy románů pak můžeme jmenovat *Hladovou smečku* Martina Sládka a sérii románů *Vlčí věk* Jaroslava Mosteckého. Vikingové jsou také oblíbeným motivem knih pro děti jako je *Vikinská princezna aneb Velké velrybí vyprávění* Zuzany Pomykalové a naučná vyprávění Veroniky Válkové *Vikingové: Záhada rohatých příleb* a Evy Obůrkové *Proč Vikingové nemají rohy*.

Po úvodní kapitole bude následovat stručná definice severské mytologie a náboženství, z jakého prostředí pochází a jaké jsou její hlavní prameny. Třetí kapitola, která je jádrem práce podá sumář shromážděných děl zabývajících se starým Severem ve třech podkapitolách – vědecká práce, překladová literatura a populární materiály, kterým bude věnována největší pozornost, a které budou v této kapitole analyzovány a zhodnoceny. Závěrečná kapitola bude obsahovat stručné shrnutí a závěry z předchozí kapitoly.

2 Historický kontext

2.1 Severská mytologie a náboženství

Severská mytologie je soubor mýtů vycházející z náboženských představ germánských kmenů žijících především v oblasti Skandinávie a hovořících stejným jazykem tedy staroseverštinou, která se postupně rozdělila do dialektů, z nichž vznikly novodobé severogermánské jazyky.⁵ Období, ve kterém se toto náboženství nejvíce vzmáhalo, bylo období vikingských nájzdů mezi devátým a jedenáctým stoletím, než i do Skandinávie dorazilo křesťanství. Jeho počátky ovšem musíme hledat mnohem dříve v období stěhování národů, kdy se formovalo germánské kulturní chápání, některé rysy mýtů ovšem sahají až ke společnému indoevropskému rámci.⁶ Nejdéle se pohanský kult udržel na Islandu, který byl osídlen norskými osadníky v devátém století a který přijal křesťanství v roce 1000 dobrovolně a jenom formálně.

Z bohů ctí nejvíce Mercuria a považují za bohulibé přinášet mu o určitých svátcích i lidské oběti. Hercula a Marta usmiřují dovolenými oběťmi, totiž oběťmi zvířecími. ... Jinak neodpovídá jejich představě o velikosti nebesťanů, že by měli bohy zavírat mezi čtyřmi stěnami a zobrazovat je čímkoli podobné lidem. Zsvěcují jim háje a hvozdy a jmény bohů označují onu tajemnou bytost, kterou jim umožňuje vnímat jen jejich náboženská úcta.⁷

Takto popsal náboženství germánských kmenů římský historik 1. století Tacitus. Jeho popis musíme pochopitelně brát s rezervou, jelikož na germánské náboženství pohlížel prizmatem svého tedy římského náboženství a jeho představ, k čemuž ještě přistupuje nedostatečná znalost poměrů, jelikož neexistují důkazy, že by kdy Germánii navštívil. I přesto je pro nás jeho popis velmi důležitým pramenem, protože je jedním z nejstarších popisů náboženství starých Germánů, jaké máme. Popisy cizích historiků a autorů jsou většinou mnohem podrobnější než popisy domácích autorů, pro které byl kult každodenní samozřejmostí a proto neměli potřebu je podrobně popisovat.⁸ Náboženství starých Germánů a Skandinávců bylo polyteistické, tedy založené na víře ve větší množství

---

⁵ KOZÁK, Jan A. *Óðinn: mýtus, oběť, iniciace*. s. 13

⁶ Tamtéž, s. 14

⁷ Tacitus, *Germánie IX*, český překlad pochází z: TACITUS, Publius Cornelius. *Z dějin císařského Říma: dějiny; Život Iulia Agricoly; Germánie; Rozprava o řečnících*. Praha: Svoboda, 1976. Antická knihovna (Svoboda).

⁸ KOZÁK, Jan A. *Óðinn: mýtus, oběť, iniciace*. 41

božstev, svou povahou nebylo jednotné a neexistovala žádná jednotná pravidla pro vykonávání rituů a jiných kultovních praktik.⁹ Božstva, jak Tacitus zmiňuje, byla uctívána obětmi označovanými jako *blót*, které mohly být zvířecí či lidské. Popis takové oběti můžeme najít v šestnácté kapitole ságy o Håkonu Dobrotivém z díla *Heimskringla* Snorriho Sturlusena. Rituál zahrnoval krvavou oběť zvířete, jehož krev byla sesbírána do misky (*hlautbolli*), poté byli prostor i všichni přítomní pokropeni krví, maso se uvařilo k hostině¹⁰ a konečně následovala úlitba bohům, kdy se obětovalo jako první Ódinovi a poté Njordovi a Freyji za mír a dobrý rok. Existovaly i jiné druhy oběti například oběť oběšením.¹¹ Co se týče zobrazování božstev, je pravděpodobné, že tomu původně bylo tak, jak to Tacitus popisuje, ale postupem času byli ovlivněni římsko-řeckými představami o antropomorfních božstvech.¹² Z pramenů pak známe především podoby dřevěných idol.¹³ Toto se týká hmotných pramenů, jelikož mýty o božstvech se museli tradovat od dávných dob a je pravděpodobné, že v nich božstva brzy nabrala lidskou podobu.¹⁴ Posvátná místa Germánů měla podobu buď přírodního místa, jako jsou posvátné háje, které zmiňuje Tacitus, nebo chrámů či svatyní.¹⁵ Konkrétní podoba chrámů je nejistá, jelikož jejich popisy pocházejí především z mladších textů ovlivněných křesťanstvím a archeologických důkazů je poskrovnu.¹⁶

V současné době existuje náboženské hnutí známé jako ásatrú či germánské novopohanství, které navazuje na víru starých Skandinávců a Germánů. Podle průzkumů je toto hnutí populární hlavně ve Spojených státech, Velké Británii a Severní Evropě.¹⁷ Hnutí není jednotné a v jeho rámci existují různé menší skupiny, které dávají přednost různým božstvům a různým rituálním praxím. Liší se i přístupy k samotné povaze hnutí a návaznosti na původní náboženství Germánů a Skandinávců. Mezi jednotlivé interpretace povahy hnutí patří chápání náboženství buď jako zrekonstruovaného podle historických

---

⁹ KOZÁK, Jan A. *Óðinn: mýtus, oběť, iniciace*. s. 14

¹⁰ Tamtéž, s. 44

¹¹ Tamtéž, s. 44

¹² DAVIDSON, H. R. Ellis. *The Lost Beliefs of Northern Europe*. s. 45

¹³ KOZÁK, Jan A. *Óðinn: mýtus, oběť, iniciace*. s. 42

¹⁴ DAVIDSON, H. R. Ellis. *The Lost Beliefs of Northern Europe*. s. 64

¹⁵ KOZÁK, Jan A. *Óðinn: mýtus, oběť, iniciace*. s. 42

¹⁶ DAVIDSON, H. R. Ellis. *The Lost Beliefs of Northern Europe*. s. 87

¹⁷ CRAGLE, Joshua Marcus. *Contemporary Germanic/Norse Paganism and Recent Survey Data*. s.

pramenů, pokračování původního náboženství nebo moderního hnutí inspirovaného historií.¹⁸ Jako nejvlivnější zdroj a pramen pak většina vyznavačů udává Snorriho Eddu a *Poetickou Eddu* a mýty v ní obsažené.¹⁹

Mýtus můžeme definovat slovy Vlčkové jako: „vyprávění s fantastickými či pohádkovými prvky, pojednávající o vzniku světa, lidí či božských panteonů, o dalších osudech bohů, o konci světa apod.“²⁰ Mytologie je pak soubor těchto různorodých vyprávění. Severské mýty jsou směsicí různých druhů mýtů, jejich základ je tvořen dvěma mýty. Těmi jsou kosmogonický mýtus, tedy mýtus o stvoření světa a mýtus o konci světa známém jako Ragnarök nebo Ragnarøkkr, tzn. soumrak bohů a oba jsou obsaženy ve „Vědmině písni“ *Poetické Eddy*. Mimo tyto dva mýty existuje směsice příběhů o jednotlivých božstvech a ostatních bytostech panteonu. Tyto příběhy mají sloužit k pobavení či poučení a k ukázání jakou mocí bohové vládou.²¹

Tacitovo *interpretatio romana* třech hlavních germánských božstev jsou Mercurius, Hercules a Mars, dnes se můžeme jenom dohadovat, jestli tím myslel Ódina, Thóra a Týa, či jiná božstva. Tyto tři božstva byla jedněmi z hlavních božstev pantheonu, Ódin a Thór hrají také hlavní role v mýtech, není tomu tak ovšem u všech božstev. Některá božstva mají dochovaný kult, ale v mýtech jsou zmíněna jen okrajově (např. Ullr)²² a u jiných kult znám není, ale roli v mýtech měla velikou (např. Loki).²³ Hlavním božstvem je Ódin, zvaný všeotec, který má v kultu i v mýtech veliké množství rolí. V mýtech má spolu se svou ženou Frigg syna Baldra, jehož smrtí započne ragnarök. Jeho dalším a nejznámějším synem je Thór. Bůh hromů a blesků se svým kladivem Mjöllnir nejčastěji v příbězích vyráží na výpravy do země obrů, Jötunheimu. Jeho společníkem často bývá další důležitá postava, Loki, který je známý pro svou zrádnou povahu. Loki způsobuje ostatním bohům v mýtech často plno problémů, ale zároveň je ve většině z nich jako jediný schopen je vyřešit.²⁴ Nejdůležitější roli hraje Loki v mýtu o konci světa, ragnaröku, ten způsobí tím, že nechá slepého Höda zabít svého bratra Baldra a při konečné bitvě vystoupí

---

¹⁸ CRAGLE, Joshua Marcus. *Contemporary Germanic/Norse Paganism and Recent Survey Data*. s. 103

¹⁹ Tamtéž, s. 111

²⁰ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*. s. 7

²¹ DAVIDSON, H. R. Ellis. *The Lost Beliefs of Northern Europe*. s. 65

²² KOZÁK, Jan A. *Ódinn: mýtus, oběť, iniciace*. s. 36

²³ Tamtéž, s. 36

²⁴ KOZÁK, Jan A. *Ódinn: mýtus, oběť, iniciace*. s. 36

v čele armády spolu se svými dětmi – Jörmungandrem, Fenrim a Hel. Během ragnaröku padne většina bohů i ostatních tvorů a na konci zůstane jen hrstka mladších bohů a dva lidé, díky kterým se svět opět obnoví. Existují dvě interpretace této obnovy světa po jeho konci – buď se jedná o nekonečný cyklus nebo nikoli.²⁵

2.2 Primární prameny

Většina nám dostupných pramenů o severské mytologii pochází z období středověku, kdy už bylo ve Skandinávii rozšířeno křesťanství. Nejvíce pramenů pak pochází z Islandu, který nejdéle odolával vlivu křesťanství a udržoval nejdéle pohanský kult a tradice původně norských osadníků. Zde se vyvinuly tři unikátní literární žánry - eddická literatura, skaldská poezie a ságová literatura. Všechny tyto tři žánry nám poskytují bohaté informace o starém Severu a severské mytologii, ale pro nás nejzásadnější je žánr eddické literatury.

Pojmem eddická literatura jsou souhrnně označovány dva texty – takzvaná *Starší Edda* a *Mladší Edda*. *Starší Edda* je nejčastěji označována jako *Poetická Edda*, byla zapsána v třináctém století, ale písně v ní obsažené se tradovaly dlouho ústně a mohou tedy pocházet až z devátého a desátého století. Dělí se na dvě části – mytologické a hrdinské písně. Tento text je velmi důležitý hlavně proto, že je nejucelenějším souborem severských mýtů, který máme k dispozici. Nejznámější píseň „Vědmina píseň“ pojednává o kosmogonii a ragnarök, tedy počátek a konec světa a jeho následné obnovení. Další třináct mytologických písní nám v jednotlivých epizodách přibližují svět, který severští bohové obývají, povahy a činy jednotlivých bohů.

Mladší Edda, zvaná také prozaická pochází z 13. století, jejím autorem byl islandský učenec Snorri Sturluson z mocného rodu Sturlungů. Kniha byla zamýšlena jako příručka či učebnice pro skaldy, jelikož skaldské umění se v této době pro své komplikované kenningy a odkazy k mytologii stávalo nesrozumitelným. Dělí se na „Gylfiho oblouzení“, „Jazyk básnický“ a „Výčet meter“. „Gylfiho oblouzení“ je pro nás nejzajímavější část, jelikož se zaměřuje na srozumitelné vysvětlení mýtů, hlavně látky obsažené ve „Vědmině písni“ z *Poetické Eddy*. Činí tak v podobě dialogu mezi králem Gylfím a Ásy, kteří odpovídají na jeho otázky o bozích, kosmogonii a dalších mýtech.

---

²⁵ KOZÁK, Jan A. *Óðinn: mýtus, oběť, iniciace*. s. 40

Toto jsou dva nejzásadnější primární prameny, ke kterým se bude tato práce často obracet. Konkrétní detaily a ostatní prameny budou zmíněny až v kontextu materiálů, které na ně reagují.

3 Sumář materiálů týkajících se starého Severu

3.1 Vědecký zájem o starý Sever

V akademické sféře se autoři zabývající se starým Severem a Skandinávií koncentrují převážně kolem oddělení skandinavistiky FF UK. Za zakladatele vědeckého zájmu o Skandinávii považujeme profesora germanistiky Arnošta Viléma Krause, který žil mezi lety 1859 a 1943. Kraus byl první výraznou osobností zaměřující se na Skandinávii, z té jej zaujalo hlavně Dánsko, které několikrát navštívil. Během svého působení na univerzitě propagoval česko-skandinávské vztahy a napsal několik prací zabývajících se Skandinávií – *Dánsko, jeho hmotná a duševní kultura; O rolnících dánských; Björnson a Ibsen* a další.

Jednou z prvních osobností, která se začala věnovat nejen současné Skandinávii, ale také staroseverské literatuře byl Emil Walter žijící v letech 1890 až 1964. Walter byl diplomat a překladatel, který překládal ze všech tří skandinávských jazyků, ale také ze staroseverštiny. Walter přeložil několik rodových ság a báseň *Lilie*. A byl to právě on, kdo u nás jako první částečně přeložil obě Eddy. Část *Prozaické Eddy* vyšla pod názvem *Okouzlení krále Gylfa – Edda* v roce 1929 a některé z básní *Poetické Eddy* vyšly v jeho překladu v roce 1942 pod názvem *Edda – bohatýrské písně*. Dalšího překladu se pak Edda dočkala v roce 1962 v podání významné osobnosti překladatele a univerzitního lektora doc. Ladislava Hegera, který řadu let působil na FF UK. Kromě Eddy vyšly v jeho překladu ze staroseverštiny také *Sága o Grettim, Staroislandské ságy* a *Sága o svatém Olavu* Snorriho Sturlusena. Hegerově *Eddě* a *Staroislandským ságám* se dostalo také revize, první dílo revidovala H. Kadečková a druhé Marie Novotná. Překladu ság se věnovalo hned několik dalších překladatelů. První překlad *Ságy o Volsunzích* vypracoval roku 1960 brněnský profesor germanistiky Leopold Zatočil. Soubor ság z *Heimskringly* vyšel v překladu Jaroslava Káni a několik ság přeložil také překladatel Karel Vrátný.

Další významnou osobností, která se výrazně zasloužila o propagaci islandské a staroseverské literatury byla Helena Kadečková. Narodila se v roce 1932 a ve věku 86 let zesnula v roce 2018. Za svůj dlouhý život sepsala a přeložila ohromné množství děl, ve kterých se zabývala hlavně severskou mytologií, Islandem a staroseverskou literaturou. Mezi její teoretické spisy patří *Dějiny Islandu, Dějiny severských literatur I – Středověk*, ale podílela se také na *Moderních skandinávských literaturách 1870-2000* a *Slovníku spisovatelů* částmi o Islandu.

Z Kadečkové zájmu o severskou mytologii vzniklo dílo s názvem *Soumrak bohů: severské mýty a báje*,²⁶ které obsahuje její autorské beletristické převyprávění severských mýtů. Dílo začíná příběhem nazvaným „Bohové odcházejí na Sever“, který z pohledu boha Wodana popisuje cestu germánského náboženství – jak se dostalo do Skandinávie a jak bylo postupem času vytlačeno křesťanstvím. Sama Kadečková v doslovu ke knize označuje tuto kapitolu jako „didaktický pokus naznačit náboženské souvislosti mezi kontinentálními a skandinávskými Germány.“²⁷ Úvodní příběh slouží jako rámec pro celou knihu obsahující právě tato vyprávění o bozích, která zůstala jako jediná zachována po příchodu Krista.²⁸ Jednotlivé příběhy čerpají ze Snorriho Eddy, kterou Kadečková sama přeložila. *Edda a Sága o Ynglinzích* vyšla poprvé v roce 1988 v Odeonu a poté v roce 2004 v nakladatelství Argo. Kromě Eddy Kadečková přeložila také množství staroislandských ság, které vyšly v knihách *Staroislandské povídky*²⁹ a *Sága o Völsunzích a jiné ságy o severském dávnověku*,³⁰ obě díla vyšla ve spolupráci s Veronikou Dudkovou. Jak jsme zmiňovali, Kadečková také revidovala a opatřila předmluvou *Eddu* Ladislava Hegera, tato revize vyšla v Argo v roce 2004. Za své celoživotní dílo obdržela řadu prestižních cen, jakými jsou islandský Sokolí řád, norský královský Řád sv. Olava a její překlad Snorriho *Eddy a Ságy o Ynglinzích* se v roce 1989 stal knihou roku v rámci Ceny Českého literárního fondu. Velice se také zasloužila o Skandinavistiku na FF UK a nadchla celou generaci studentů pro Island a staroseverskou literaturu.

Současná škola překladatelů ze staroseverštiny a akademiků zabývajících se staroseverskou literaturou je značně rozsáhlá. Jedna z autorek, která bude zmíněna dále, napsala článek o současném vysokém zájmu o staroseverštinu „Staroseverský překladatelský boom“. Ve článku zmiňuje, že „jsme se v tomto ohledu dostali celosvětově na přední příčky. Konkuruje tak dokonce překladům do angličtiny, němčiny či do moderních skandinávských jazyků. Ve výjimečných případech je čeština dokonce prvním jazykem, do kterého byly pramenné texty přeloženy.“³¹ Toto již samo o sobě vypovídá a

---

²⁶ 1. vydání vyšlo roku 1998 v nakladatelství Aurora

²⁷ KADEČKOVÁ, Helena. *Soumrak bohů: severské mýty a báje*. s. 234

²⁸ Tamtéž, s. 17

²⁹ Vyšlo v nakladatelství Dauphin roku 1999

³⁰ Vyšlo v nakladatelství Argo roku 2011

³¹ KRÁLOVÁ, Kristýna. Staroseverský překladatelský boom. iLiteratura [online]. 29. 3. 2021 [cit. 2021-7-1]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/44187/staroseversky-prekladatelsky-boom?fbclid=IwAR1bbwW1q5kqAopoiy4dMJaa5vMhesnbIGwxxkupnG2eHKow5CYSEArYd6I>

kvantitě a kvalitě prací a překladů, které u nás v současnosti vznikají, k čemuž přispívá, že mnohé ze staroseverských památek dále zmiňovaných byly do češtiny přeloženy poprvé. Proto se také v této práci omezíme na pojednání nejzásadnějších titulů, u nichž lze předpokládat, že inspirovaly populární recepci staroseverských mytologických látek u nás.

Většina autorů je spjata s oddělením skandinavistiky na FF UK, nebo s ním spolupracuje, ať už jako univerzitní lektori, doktorandi či absolventi přímo tohoto studia, či jiného studia na FF UK (například religionistiky). Jedním z předních odborníků na starý Sever je univerzitní lektor a religionista Jiří Starý. Jeho studie se objevily v několika sbornících tematizujících religiozitu, mýty a literaturu starověkých kultur a je také autorem monografie *Zákonem necht' je budována zem*³², která se věnuje staroseverským zákoníkům a chápání práva starých Germánů. Mezi jeho překladatelské práce patří překlady v dílech kolektivu překladatelů *Eddica Minora*, *Lživé ságy starého Severu*³³ a „*A tehdy pronesl strofu...*“.³⁴ Dalším religionistou, který se věnuje náboženství a mýtům Skandinávie, je Jan A. Kozák. Ten momentálně působí v Ústavu filosofie a religionistiky FF UK. Kozák se ve své práci zabývá převážně teorií a interpretací mýtů s důrazem na užití metafory a tělesného symbolismu.³⁵ Ve své monografii *Ódinn. Mýtus, oběť a iniciace*³⁶ se věnuje výkladu a interpretaci jednotlivých aspektů mýtů o Ódinovi. V jeho překladu pak vyšla *Sága o Hervaře*.³⁷

Nakonec zmiňme badatele a překladatele, kteří jsou neformálně sdruženi kolem Jiřího Starého. Mezi ně patří současní doktorandi David Šimeček a Lucie Korecká, kteří se svými překlady podíleli na souborech *Lživé ságy starého Severu*, *Eddica Minora* a „*A tehdy pronesl strofu...*“. Lucie Korecká mimoto letos vydala dílo s názvem *Věk Sturlungů: Ságy o Islandu třináctého století*,³⁸ publikace obsahuje překlady ság o současnosti doplněné podrobnými studiemi. Jako poslední se můžeme dotknout trochu

---

³² Vyšlo v nakladatelství Herrmann & synové v roce 2013

³³ Obě díla byla vydána v nakladatelství Herrmann & synové v letech 2011 a 2015

³⁴ Dílo bylo vydáno roku 2019 v nakladatelství Univerzity Karlovy

³⁵ Viz. RYCHLÍK, Martin. Religionista Kozák zkoumá severské mýty i boha Ódina. Forum:

Magazín Univerzity Karlovy [online]. [cit. 2021-7-1]. Dostupné z:

<https://www.ukforum.cz/rubriky/veda/7733-religionista-kozak-zkoumal-ve-skandinavii-myty-i-odina>

³⁶ Vyšlo v nakladatelství Herrmann & synové roku 2017

³⁷ Vyšlo taktéž v nakladatelství Herrmann & synové roku 2008

³⁸ Vyšlo v nakladatelství Univerzity Karlovy

jiného přístupu k tématu staroseverské literatury autorek Králové Kristýny a Králové Magdy, které ve své práci *Nesmrtelní vikingové. Staroseverské motivy v novodobé literatuře*³⁹ analyzují adaptace severských mýtů v moderní literatuře Skandinávie a anglofonního a českého prostředí.

---

³⁹ Vyšlo v nakladatelství Herrmann & synové roku 2018

3.2 Překladová literatura a jiná média v překladu

V této kapitole se budeme věnovat výběru děl a médií v překladu. Zaměříme se na populární knihy, filmy a videohry, které mohou ovlivňovat popkulturu u nás. Nejbližše pojednáme převyprávění severských mýtů Neila Gaimana *Severská mytologie*,⁴⁰ jelikož se jedná o v současnosti nejpopulárnější převyprávění severských mýtů a porovnáme jej s přístupem Heleny Kadečkové v *Soumraku bohů*. Dále stručně pojednáme některé další knihy, filmy a videohry, které adaptují tematiku severské mytologie a konečně pojednáme o knihách zabývajících se runami a runovou magií.

Neil Gaiman je především autorem fantasy románů, mezi jeho práce se počítá komiksová řada *Sandman*, román *Američtí bohové*, *Koralina* a další díla především pro mladší publikum. K tematice mýtů se obrací hned v několika svých knihách, v úvodu knihy *Severská mytologie* píše, že poprvé se k mýtům dostal skrze komiksy o Thórovi, ale zásadnější vliv na něj mělo převyprávění mýtů v podání Rogera Lancelyna *Mýty Seveřanů*.⁴¹ Pro svou vlastní práci, jak uvádí, se ovšem nevracel k těmto převyprávěním, ale čerpal z *Prozaické a Poetické Eddy* a *Slovníku severské mytologie* rakouského germanisty Rudolfa Simka.⁴² Určitá znalost akademického diskurzu se projevuje například v interpretaci prstenu Draupni jako pažního náramku.

Kniha pojednává patnáct příběhů, ve kterých se faktograficky drží *Prozaické Eddy*. Například ve Snorriho identifikaci trojice bohů, kteří stáli na počátku zrodu světa Ódina, Viliho a Véa s trojicí božstev, která stvořila člověka. Co se faktů týče je kniha v práci se Snorriho Eddou přesná, v některých případech je pak takřka doslovná. Liší se hlavně v narativním přístupu. Gaiman se nám snaží severské mýty zpřítomnit, a to především tím, že často mluví přímo ke čtenáři. Nejvíce invence nacházíme v dialogích, mnohé úseky z Eddy shrnuté v pár větách, převádí do dialogů, které zabírají i několik stran.

Nabízí se nám porovnat tuto knihu s dílem Heleny Kadečkové *Soumrak bohů: severské mýty a báje*, které budeme pro tyto účely využívat i pro porovnání ostatních převyprávění. Kadečková stejně jako Gaiman se snaží severské mýty přiblížit současnému publiku moderním jazykem, každý ovšem volí trochu jiný přístup. Přístup Kadečkové vychází jednak ze znalosti islandského prostředí, kde strávila mnoho času a jednak z blízké

---

⁴⁰ Vyšlo v nakladatelství Argo v roce 2017

⁴¹ GAIMAN, Neil. *Severská mytologie*. s. 11

⁴² Tamtéž, s. 15

znalosti nejen *Poetické a Prozaické Eddy*, ale také různých ság, které sama překládala ze staroseverštiny. Máme tak opravdu pocit, jako kdybychom se začetli do některé ze ság, k čemuž ještě přispívá častá citace eddických písní. Gaimanově podání se podobá větším začleněním dialogů a větší psychologizací postav, ovšem není zde obsažena Gaimanova satirizace látky. Na různých místech knihy Gaiman zdůrazňuje protikladné či absurdní motivy příběhů. Jako příklad můžeme uvést postavu Kvasiho, který v eddických příbězích figuruje ve dvou příbězích – příběhu o vzniku medoviny, ve kterém umírá a poté v příběhu o dopadení Lokiho, když způsobí Baldrovu smrt, ve kterém se bez vysvětlení objevuje Kvasir zase živý. Gaiman tento rozpor zdůrazňuje větou: „kdysi zemřel a z jeho krve uvařili medovinu, ale teď byl zase živý.“⁴³

Mezi další autory, kteří adaptují ve svých knihách mýty, patří Rick Riordan. Autor je známý svými knihami pro mládež, předně pak svou knižní sérií *Percy Jackson a Olympané*, která zpracovává motivy řecké mytologie a přesouvá je do moderního prostředí autorova rodiště – Ameriky. V další sérii podobně zpracovává egyptskou mytologii a konečně v sérii *Magnus Chase a bohové Ásgardu* zpracovává látku severských mýtů. Příběh vypráví o chlapci, který se dozvídá, že je synem jednoho ze severských bohů a v sérii zažívá různá dobrodružství založená na různých motivech mýtů, např. druhá kniha je založena na „Písni o Trymovi“ z *Poetické Eddy*. Mýty jsou zde adaptovány volně ve snaze adaptovat je současnému světu a do mýtu jsou tak začleněny moderní technologie. Podobně jako v ostatních knihách jsou hlavní postavy polobozi, tedy děti božského a lidského původu.

Z filmů adaptujících severskou mytologii je nejznámější série filmů *Thor* z Marvel Cinematic Universe. Spolu s komiksy, na kterých jsou filmy založeny, spustila série ohromný zájem o severské mýty. Filmy ovšem jsou jen málo přesné, mytologii zasazují do světa superhrdinů a z Ásů se namísto božstev prakticky stávají mimozemšťané. Filmy ani komiksy neadaptují celou mytologii, ale spíše si vybírají jednotlivé motivy a ty spojují dohromady. Z Lokiho se tak například stává adoptivní bratr Thóra a oba jsou společně vychováni Thórovým otcem Ódinem a matkou Frigg, z postavy Hel se ve třetím díle série taktéž stává dcera Ódinova a zapříčiní ragnarök. Postava Thóra se objevuje v mnoha dalších filmech z produkce Marvelu především ve filmech *Avengers*, kde jediným mytologickým motivem je jméno postavy Thór. Popularita série je natolik velká, že tento rok vznikl seriál *Loki* zaměřující se výlučně na postavu Lokiho, který je jedinou

---

⁴³ GAIMAN, Neil. *Severská mytologie*. s. 224

mytologickou postavou seriálu, vliv mytologie se v tomto seriálu vytrácí úplně a postava je plně integrována do nového kontextu. Jediným mytologickým motivem v seriálu zmíněným je líčení, jak Loki ustříhl vlasy bohyni Sif.

Adaptace severské mytologie se také objevují ve videohrách. Mezi nejpopulárnější hry adaptující severskou mytologii patří poslední díl série *God of War*, který se z prostředí řecké mytologie přesouvá do prostředí mytologie severské. Hra vytváří velice působivý svět plný různých příběhů, runových nápisů a množství detailů. Tento svět poznáváme skrze hlavní postavu, která je v tomto prostředí cizincem a neví prakticky nic o severských bozích. Hře by se v roce 2022 mělo dostat druhého dílu s názvem *God of War: Ragnarok*. Jako další z nejnovějších her zpracovávajících tuto tematiku můžeme uvést *Assassin's Creed: Valhalla* z roku 2020 a z letošního roku hru *Valheim*.

Nakonec se podíváme na knihy zabývající se runami, resp. runovou magií. Asi nejnvlivnější knihou je kniha Bernarda Kinga *Runy: Písmo a magie Vikingů*⁴⁴, ze které čerpá mnoho děl o runách vznikajících u nás, které budou pojednány v následující kapitole. Knižka čerpá z básně „Výroků Vysokého“ z *Poetické Eddy* a implementuje i zmínky o mytologii, především se ale zaměřuje na esoterické využití run – věštění, použití v léčitelství apod.

S pojmy „esoterismus“ a „esoterický“ se v této práci budeme setkávat na více místech, proto by bylo namístě vysvětlit, co tímto pojmem chápeme a jak je termín definován v Sociologické encyklopedii Sociologického ústavu AV ČR. Pojem vychází z řeckého slova *esóteros* v překladu vnitřní a jednalo se původně o ústně předávané učení některých řeckých filosofů. Pojem byl později rozšířen jako označení pro vše skryté a ekvivalent termínu okultismus. V současnosti se pěstování „esoteriky“ projevuje jako pěstování pověřivých praktik okultismu (astrologie, chiromantie, kartomantie atd.).⁴⁵ Pojem „esoterismus“ vychází z tajných nauk různých náboženství, ať už buddhismu, judaismu či hinduismu, a tak v rámci esoterních tradic vzniká velké množství proudů a

---

⁴⁴ V překladu vydáno v nakladatelství Votobia roku 1996 (v originále *The Runes* vyšla kniha roku 1993)

⁴⁵ NAKONEČNÝ, Milan, NEŠPOR, Zdeněk R., ed. *Esoterismus. Sociologická encyklopedie* [online]. 2017 [cit. 2021-8-15]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Esoterismus>

skupin.⁴⁶ Jedná se tedy o velice rozsáhlý pojem zahrnující v sobě různá náboženská učení a sekty, jako příklady můžeme uvést hnutí New Age, kalabu, teosofii apod.

Na esoterické využití run se zaměřují také další knihy jako kniha okultisty Stephena Edreda Flowerse, kterou napsal pod pseudonymem Edred Thorsson *Runy v praxi*. Autor pracuje se starším Futharkem a vysvětluje různé techniky věštění a rituálů a využití run jako amuletů apod. Autor napsal více knih o runách, mezi jeho další knihy patří *Runy – Tajné techniky*,⁴⁷ kde se mimo jiné věnuje runové magii Guida von Lista, Friedricha Marbyho a dalších. Mezi techniky, které popisuje patří runová jóga, mantry a rituály. K dostání je u nás také překlad díla okultisty a ariosofisty Guida von Lista *Tajemství run*,⁴⁸ která popisuje autorův smyšlený runový systém o osmnácti runách, známý jako armanenské runy.

Poslední kniha věnující se runám, kterou zde zmíníme, je sice prací českého autora, ale jelikož se jedná spíše o překlad než o vlastní práci, je zařazena do této kapitoly. Kniha hermetika Františka Bardona žijícího v první polovině dvacátého století *Učebnice vysoké magie*⁴⁹ obsahuje kapitolu „Magie runových symbolů“, kterou autor přeložil na motivy díla okultisty Siegfrieda Adolfa Kummera. Kniha nepracuje s původními runovými abecedami, ale se smyšleným runovým systémem armanenských run. S původními runami má jen velmi málo společného, jakoukoli historii run také vynechává a zaměřuje se čistě na runovou praxi ariosofistů a okultistů 19. století. Neobsahuje ani obvyklé esoterické věštebné techniky, ale spíše různé rituály a runová cvičení. Hermetismus bývá spojován s esoterní tradicí a jedná se o tajné učení s původem v období helénismu. S jeho tradicí je spojená také kabala a astrologie,⁵⁰ takže vydělení pojmů esoterismus a hermetismus je složité. Někdy bývá také pojem „hermetismus“ užívám jako ekvivalent novějšího pojmu „západní esoterismus“⁵¹

---

⁴⁶ VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice. Náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 140

⁴⁷ Obě jeho knihy vyšly v nakladatelství Fontána v letech 2016 a 2020

⁴⁸ Vyšlo v nakladatelství Volvox Globator v roce 2011

⁴⁹ Kniha vyšla v nakladatelství Vodnář v roce 2017

⁵⁰ NAKONEČNÝ, Milan, NEŠPOR, Zdeněk R., ed. Hermetismus. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2017 [cit. 2021-8-15]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hermetismus>

⁵¹ VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice. Náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. s. 140

3.3 Populární materiály

Tato kapitola se bude zabývat populárními a laickými publikacemi a internetovými materiály vycházejícími ze staroseverské mytologie, které vznikají u nás. Toto téma zatím není příliš zpracováno. Jedno z mála děl české tvorby, které se věnuje adaptaci mýtů v moderní literatuře je dílo Magdy Králové a Kristýny Králové *Nesmrtelní Vikingové: staroseverské motivy v novodobé literatuře*. Poslední kapitola v knize pojednává o českém prostředí, nikoli o současnosti, ale u starších autorech jako byli Mácha, Neruda, Vrchlický či Zeyer. Cesta ke staroseverské literatuře vedla v našem případě oklikou přes německé prostředí,⁵² ale značně se zde rozšířila, k čemuž v dnešní době přispívá nebývalé rozšíření zájmu o staroseverské motivy v prostředí anglosaském. S tím je spojen také rozmach novopohanství či konkrétně ásatrú (germánské novopohanství), které se rozšířilo také v našem prostředí a jeho vyznavači patří mezi jedny z autorů populárních materiálů tematizujících mytologii, runy a náboženství starých Germánů.

Ačkoli v rámci akademické sféry věnující se starému Severu a severské mytologii vzniká a je publikováno množství knih, co se popkultury týče vydávají se zde spíše drobnější dílka a většina nadšenců své interpretace a názory publikuje hlavně v prostředí internetu. Tato díla si zde rozdělíme do tří částí podle toho, jakou tematikou se zabývají. V první části se budeme věnovat převyprávění mýtů, v druhé části výkladu run spojeném s magií a esoterikou a v poslední části se budeme zabývat ostatními materiály spojenými s novopohanstvím. Témata se částečně překrývají a mnohé z textů a webů pracují hned s několika motivy, ale pro přehlednost se pokusíme tato témata pojednat odděleně.

V této kapitole budeme především zkoumat jednotlivé materiály o starém Severu, zejména se zaměříme na to, jak přistupují k pramenům severských mýtů, respektive jestli čerpají z primárních pramenů severské mytologie nebo užívají jiné zdroje, konkrétně laické a odborné publikace v překladu či originálu pojednané v předchozích dvou podkapitolách.

3.3.1 Převyprávění mýtů

První kniha, které se budeme věnovat, je *Soumrak a prsten: germánské ságy o bozích a hrdinech* Ivany Führmann Vízdalové.⁵³ Autorka je vystudovaná germanistka a

---

⁵² KRÁLOVÁ, Kristýna a Magda KRÁLOVÁ, ed. *Nesmrtelní vikingové: staroseverské motivy v novodobé literatuře*. s. 259

⁵³ FÜHRMANN VÍZDALOVÁ, Ivana. *Soumrak a prsten: germánské ságy o bozích a hrdinech*. Praha: Knižní klub, 2000.

překladatelkou z němčiny, což se také odráží v jejím přístupu. Na konci knihy uvádí ve zdrojích na prvním místě německá díla o hrdinských bájích a mýtech spolu s *Eddou* v překladu Ladislava Hegera. Kniha je rozdělena do dvou dílů, první nese název „Ságy o bozích“ a zpracovává materiál eddické literatury. Druhý díl je pojmenován „Ságy o hrdinech“, ten je založen na německém podání staroseverských ság, jako je středověký epos ze třináctého století *Píseň o Nibelunzích*. To se také projevuje užitím německých variant starogermánských jmen, např. Siegfried místo Sigurd či Wieland místo Völund. První část se převážně přidrží Snorriho verze mýtů hlavně v popisu mýtu o stvoření, kde figuruje pouze jedna božská trojice – Ódin, Vili a Vé, kteří vytvořili první lidi, Aska a Emblu, z kmenů vyplavených z moře, nikoli nalezených na zemi, jak je to popsáno v *Poetické Eddě*. Zbytek vyprávění se ovšem přidrží *Poetické Eddy* jako hlavního pramene, což je patrné v mnoha příbězích, příkladem může být pasáž z kapitoly „Ódin aneb o praotci bohů“, která je prozaickým převyprávěním „Písně o Grímnim“ a „Písně o Alvissovi“. Vízdalová zmiňuje také postavy, které nejsou jinde doloženy, např. postava Gullveig, jejíž zabití předchází válce mezi Ásy a Vany. Jediná zmínka o Gullveig se nachází v této stanze „Vědmíny písně“:

Vím, jak první
vražda v svět přišla,
když Gullveigu
oštěp proklál,
když v Hárově síni
ji ohněm sžehli,
tříkrát sžehli
tříkrát zrozenou,
znovu a opět -
stále přec žije.⁵⁴

Mimo jiné *Soumrak a prsten* také převypravuje dvě z eddických básní „Písní o Hárbardovi“ a „Lokiho při“, které jsou obecně chápány jako parodie mytologických vyprávění. Druhá část knihy „Ságy o hrdinech“ čerpá především z německých variant příběhů. V užívání německých variant jmen je lehce nekonzistentní, protože se v ní objevují i staroseverská jména. Je zde zmíněn Fafnir či Völsung. V úzu ohledně zápisu staroseverských jmen v populárních publikacích panuje obecně značný nesoulad, nejčastěji jsou jména přizpůsobována české ortografii, ale objevují se i práce, které užívají původního zápisu. Nejednotnost úzu není jediným problémem, dalším velkým problémem

---

⁵⁴ KADEČKOVÁ, Helena, ed. *Edda*. s. 25

jsou pravopisné chyby a překlepy, které celou situaci ohledně zápisu staroseverských jmen ještě ztěžují.⁵⁵ Nakonec zmiňme, že Vízdalová ve své knize používá jednu germánskou variantu božstva a to Nerthus, jejíž popis je zachován v Tacitově *Germánii*. V knize Vízdalové je Nerthus popsána jako bývalá žena boha Njörda, ale v akademickém prostředí je obecně chápána jako starší varianta zápisu jména Njörd.⁵⁶

Na rozdíl od podání Kadečkové nebo Gaimana, kteří své knihy strukturují podle jednotlivých příběhů, kterým věnují vlastní kapitoly, Vízdalová strukturuje kapitoly podle hlavních postav či jednotlivých motivů. Začíná stvořením světa, popisem stromu Yggdrasilu a války mezi Ásy a Vany a pokračuje kapitolami věnovaným jednotlivým hlavním postavám mytologie – Ódinovi, Lokimu, Thórovi a Baldrovi, v každé kapitole jsou pak zmíněny příběhy, které se k postavě pojí.

Druhým dílem, jehož záměr je převyprávět severské mýty je *Kateřina v zemi Ásů*⁵⁷ od Marcely Košanové. Na rozdíl od převyprávění, které jsme v této práci zatím popsali, je záměrem této knihy seznámit čtenáře s runami, které jsou představeny v závěru knihy spolu s návodem na „runový tělocvik“. Kniha je primárně adresovaná dětskému publiku, pro které může být téma runové magie a runového cvičení hůře uchopitelné. Autorka sama sebe popisuje jako čarodějnici a mezi její ostatní díla patří díla věnovaná čarování, jako například *Čarodějnický slabikář*,⁵⁸ který bude zmíněn v následující kapitole o runách. Dle závěru knihy, kde se nachází soupis použité literatury, využila autorka erudované publikace, konkrétně knihy Heleny Kadečkové *Soumrak bohů a Eddu a ságu o Ynglinzích* Ladislava Hegera. Ovšem k látce přistupuje autorka velice laicky a obeznámenost s prameny, které udává, se na její práci neprojevuje. V předmluvě také nacházíme faktografickou chybu či překlep, kdy Košanová připisuje autorství *Poetické Eddy* Snorrimu Sturlusenovi. V předmluvě autorka také poznamenává, že je škoda, že runy pomalu ztrácejí svůj původní význam, přestože sama autorka ke ztrátě původního významu run přispívá svými neobornými a subjektivními výklady. Tento přístup můžeme vidět i ve více publikacích, kdy autoři své nepodložené výklady považují za správné a přispívají k obecné dezinformovanosti o užití run.

---

⁵⁵ O problematice zápisu staroseverských jmen napsali studii *Rendering Old Norse Nouns and Names in Translation into West-Slavic Languages* Marie Novotná a Jiří Starý

⁵⁶ LINDOW, John. *Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs*. s. 237

⁵⁷ KOŠANOVÁ, Marcela. *Kateřina v zemi Ásů: islandské nepohádky z dávné minulosti*. Praha: Motto, 2004.

⁵⁸ KOŠANOVÁ, Marcela. *Čarodějnický slabikář*. Praha: Motto, 2000.

Kniha je cílena na dětské publikum a od toho se odvíjí příběh, do kterého mytologii zasazuje. Hlavní postavou je malá Kateřina, která se se svými rodiči vydává na Island. Postavy severské mytologie se zde stávají pohádkovými bytostmi, které žijí v bájném městě na Islandu. Kateřina se zázračně po pár dnech na Islandu naučí islandsky a může si tedy povídat s kolegy svého otce, který pracuje na Islandu jako geolog. Jedněmi z jeho kolegů jsou manželé Dag a Rog, kteří Kateřině začnou vyprávět příběhy o Ásech a poté vyjeví, že jsou ve skutečnosti Ódin a Frigg a vezmou Kateřinu sebou do Ásgardu. Většina mýtů je nám zprostředkována některou z postav Ásů, kteří příběhy Kateřině vypráví. Autorka čerpá z knihy Heleny Kadečkové, což se projevuje na mnoha příbězích, které vypráví a na stylu, jak příběhy vypráví, některé pasáže jsou dokonce pouze zjednodušeným podáním příběhů Kadečkové. Jinak ovšem s mýty pracuje velice volně a přizpůsobuje je svým účelům (esoterické využití run) a dětskému publiku. Příběhy celkově zjednodušuje a vynechává prvky, které by mohly být pro dětské publikum příliš brutální, jako je stvoření různých aspektů světa z částí těla obra Ymiho. Podobně jako příběhy zjednodušuje i jednotlivé božské postavy a jejich povahy, všechny postavy tak působí velice podobným dojmem – mírně a přátelsky. Velice volně také pracuje se jmény, např. Gungni je v příběhu skřítek a bratr Sindriho a nikoli Ódinovo kopí. Prostor dává autorka také božstvům, které v původních mýtech takřka nefigurují jako je bůh Ullr. Příběh o Ullovi slouží jedinému účelu - představit runu *eihwaz*, která je spojována s ním a s tisem. Kniha končí tím, že Kateřina odjíždí koncem prázdnin domů s nově nabitou znalostí run, které jsou popsány v několika posledních kapitolkách knihy. Celkově pohádkové převyprávění mýtů Košanové působí plytce a mnohé motivy se ztrácí, čtenář tak o mytologii získává obraz zásadně ovlivněný autorkou a poměrně vzdálený od původních příběhů.

Ostatní materiály, které převypravují mýty, jsou internetového charakteru. Jejich kvalita je proměnlivá, sahá od webů s jediným článkem plným chybně zapsaných názvů a překlepů, jako je stránka *Vikingové*,⁵⁹ která obsahuje pouze krátké a nenápadité převyprávění mýtu o stvoření světa, až po weby s množstvím článků tematizujících různé motivy mytologie. Web, na kterém můžeme najít vyprávění o mytologii severské, keltské a slovanské, nese název *Pohanství*.⁶⁰ Kapitolka o severské, resp. germánské mytologii je velice stručná, obsahuje mýtus o stvoření světa a lidí a popis hlavních božstev. Text nepokrytě užívá pasáže z knihy docentky Kadečkové *Soumrak bohů*, ale zároveň se

---

⁵⁹ *Vikingové* [online]. 2008 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <https://varangian.webnode.cz/>

⁶⁰ *Pohanství* [online]. 2005 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <http://www.pohanstvi.net/>

dopouští chyb v zápisu a skloňování vlastních jmen, např. „Ymli“ či „Gungnirem“ nebo záměny bohů Óda a Ódina jako manžela bohyně Freyi. V popisu jednotlivých božstev na této webové stránce se objevuje motiv pocházející z atypického zdroje, a to Saxonovy kroniky *Gesta Danorum*. Saxo Grammaticus byl historik a duchovní písař na přelomu dvanáctého a třináctého století. Jeho podání severských bohů z pohledu křesťanského duchovního jsou značně euhemerizovaná⁶¹ a vyobrazená negativně - jako vychytralí kouzelníci, kteří obelstili Seveřany, aby je uctívali jako bohy. V textu je zmíněn příběh o Frigg, která ukradla Ódinovi ze sochy zlatý náhrdelník, což je příběh z první knihy *Gest Danorum*. Je ovšem velmi nepravděpodobné, aby autor využil jako zdroj přímo Saxonovu kroniku, která není dostupná v českém překladu.⁶² Bohužel je velmi těžké zjistit, zda užil některého z překladu do germánských jazyků či jiného pramene, který tento příběh reprodukuje. Autoři stránek se prezentují jako pohané, a proto je volba Saxonovy kroniky jako pramene velmi zvláštní, jelikož neprezentuje pohanské motivy jako posvátné, ale hovoří o nich pejorativně, což se neslučuje s chápáním pohanství jako náboženství autorů stránek. Toto může být zapříčiněno neznalostí pramene, ze kterého čerpají, jelikož informaci převzali odjinud.

Stránka *Severská mytologie*⁶³ obsahuje stručné popisy bohů a rozsáhlejší popis Thóra převzatý z vědeckého pojednání profesora R. I. Page *Severské mýty*, zároveň obsahuje ocitovanou kapitolu ze *Soumraku bohů* „Bohové odcházejí na sever“. Tato stránka není jediná, která kopíruje celé pasáže z jiných knih. Kniha, jejíž pasáže mnoho stránek reprodukuje, je *Poetická Edda*. Několik písní *Poetické Eddy* se nachází zkopírované na stránce *Severská mytologie*, kterou jsme právě jmenovali, v záložce Edda pod hlavičkou chybně označenou jako skaldská poezie, ačkoli se k ní žádný text v této pasáži neřadí. Mezi písněmi opravdu pocházejícími z *Poetické Eddy* je zároveň i několik jiných děl, kapitola „Gylfiho oblouznění“ z *Prozaické Eddy*, ale také báseň Julia Zeyera *Sigyn a Loki* spolu s dvěma básněmi „Sunna“ a „Poslední blát“ z neznámého zdroje, které lze najít bez zdrojů i na několika jiných stránkách. Prameny, které tato webová stránka využívá, nijak neposunuje ve významu a pouze je kopíruje. Příklon k pohanství a

---

⁶¹ Pojem euhemerismus pochází od starořeckého spisovatele Euhemera, který ve svém díle podával racionální a historický výklad mýtů, jedná se tedy o verze mýtů, ve kterých jsou bohové popisováni jako historické postavy

⁶² Jediná pasáž *Gest Danorum* dostupná v češtině je *Příběh Amleta, prince jutského* v překladu z dánštiny Heleny Kadečkové

⁶³ *Severská mytologie* [online]. 2001 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <http://mytologie.mysteria.cz/>

k esoterickým praktikám vidíme pouze na pasáži popisující „Thór blót“, jinak také označovaný jako Obřad kladiva, který je dílem runologa se zájmem v okultismu Stephena Flowerse.⁶⁴

Webová stránka *Orlög*⁶⁵ obsahuje výčet písní *Poetické Eddy* v angličtině spolu s anglickými překlady třech písní „Vědmína píseň“, „Výroky Vysokého“ a „Píseň o Vaftrúdnim“. „Vědminu píseň“ obsahuje také v českém překladu ovšem nikoli v podání Ladislava Hegera (Ize se domnívat, že se jedná o překlad z angličtiny pořízený přímo autory stránky) a v úvodu se chybně o písni píše, že je součástí eddických básní sepsaných Snorrim Sturlusonem. Stránka také obsahuje seznam božstev, který je částečně doplněn i o popisy některých božstev vycházejících především ze Snorriho Eddy, kterou autoři webu necitují v překladu Kadečkové, ale pravděpodobně ve vlastním překladu z angličtiny. To můžeme usuzovat z kostrbatého překladu nerespektujícího aktuální členění větné, jeho nerespektování je časté u doslovných překladů z germánských jazyků. Další webová stránka, která obsahuje část *Poetické Eddy*, konkrétně „Vědminu píseň“ a „Výroky Vysokého“ tentokrát v překladu Ladislava Hegera, je *Wothanova virtuální Valhalla*.⁶⁶ Stránka nám kromě popisu eddické literatury poskytuje také výčet množství mytologických postav, míst a věcí. Při popisech se webová stránka přidrhuje hlavních mýtů známých z eddické literatury, které kombinuje s fakty o jejich uctívání. U popisu bohyně Freyi je podán příběh vzniku jejího náhrdelníku Brisíngamen, který pochází ze *Ságy o Olafu Tryggvasonovi* ze 14. století. Podobně jako Saxonova kronika, je tato sága sepsána mnichy a božstva jsou v ní euhemerizovaná a vyobrazená značně negativně – Freya získá náhrdelník výměnou za to, že stráví noc s několika trpaslíky. Opět se zde jedná o špatně zvolený pramen, jelikož autoři si dávají za cíl vytvořit přehled severské mytologie a nikde nezdůrazňují, že by informace pocházela z pramene, který mytologii vyobrazuje negativně. Jako pramenu užívají také popisu kronikáře z jedenáctého století Adama z Brém, který popsal chrám v Upsalle ve svém díle *Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum*.⁶⁷ Jedinou zvláštností v popisech, která neodpovídá klasické verzi mýtů, je popis prstenu

---

⁶⁴ PAXSON, Diana L. *Základní kniha germánského pohanství: na duchovní cestě Ásatrú*. Praha: Grada, 2011.

⁶⁵ *Orlög* [online]. 2002 [cit. 2021-7-22]. Dostupné z: <http://orlog.euweb.cz/main.php>

⁶⁶ *Wothanova virtuální Valhalla* [online]. [cit. 2021-7-22]. Dostupné z: <https://valhalla.curiavitkov.cz/index.html>

⁶⁷ V českém překladu pod názvem *Činy biskupů hamburského kostela* vyšla kniha v nakladatelství Argo v roce 2009

Draupni jako obrozujícího prstu, kterým Ódin večer uzdravuje zranění einherjů. Prsten Draupnir, ze kterého každou devátou noc skane osm prstenů,⁶⁸ byl darem Ódinovi od skřítků. Příběh, ve kterém figuruje, pochází z *Prozaické Eddy*.

Webová stránka *Rúnarmál*⁶⁹ obsahuje pasáže z *Poetické Eddy* v překladu Ladislava Hegera spolu s „Gylfiho oblouzněním“ v překladu Heleny Kadečkové. Kromě těchto dvou textů, které jsou zmiňovány na většině stránek, se na této stránce nachází také několik ság – *Sága o Völsunzích* v překladu Leopolda Zatočila, *Sága o Egilovi, synu Skallagrímově* v překladu Karla Vrátného, *Sága o Gunnlaugovi Hadím jazyku* v překladu Emila Waltera, *Sága o Eiríkovi Zrzavém* a *Sága o Gíslim* v překladu Ladislava Hegera. Kromě toho obsahuje popisy hlavních božstev severské mytologie označených jako bytosti ásatrú. Bohové jsou popsáni velice přesně podle hlavních pramenů, jednotlivé písně *Poetické Eddy* a pasáže z *Prozaické Eddy* jsou také uváděny jako zdroje informací o postavách. Zmíněny jsou zde vedle mytologických příběhů také kultovní aspekty spojené především s dnešním uctíváním v rámci ásatrú a jsou zde pojednány aspekty, které v eddické literatuře příliš nefigurují jako „divoký hon“. Webová stránka pracuje s prameny a odbornou literaturou filologicky erudovaně a jako takovou je ojedinělá. Popis mýtů je velmi objektivní a nijak neaktualizovaný esotericky ani podle ásatrú, které je na stránkách také jmenováno.

Většina webů se zaměřuje na popis mýtů v dobře zdokumentovaném podání eddické literatury, ale některé zdroje reflektují také víru pevninských Germánů, která tak dobře zdokumentovaná není. Webová stránka *Marcomannia*⁷⁰ vysvětluje, že se přiklání k mytologii pevninských Germánů v podání Tacita, jelikož *Eddy* byly zapsány až v křesťanském prostředí. Kromě Tacitova útržkovitého popisu víry Germánů v *Germánii* zároveň stránka vzpomíná dílo historika a benediktínského mnicha Paula Diacona *Historia Langobardorum*, v úryvku citovaném na stránce o původu kmene Langobardů jsou zmíněna božstva Godan a Freya. Jak už název stránky *Marcomannia* naznačuje, snaží se autoři odkázat na germánskou populaci Markomanů, kteří sídlili na našem území na počátku letopočtu. Výčet bohů na této stránce také dává přednost germánským variantám

---

⁶⁸ STURLUSON, Snorri. *Edda a Sága o Ynglinzích*. s. 122

⁶⁹ *Rúnarmál* [online]. 2009 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <https://runarmal.cz/>

⁷⁰ *Marcomannia: Wardjo anafilhanins* [online]. 2010 [cit. 2021-7-19]. Dostupné z: <https://fornsidr.webnode.cz/>

jmen, vynechává příběhy božstev a zaměřuje se na to, co je známo o jejich attributech a kultu.

3.3.2 Runy a runová magie

Prvkem, který je velice často zmiňován v souvislosti se severskými mýty, je runové písmo, zveličována je jeho magická síla, autoři webů a některých knih nekladou důraz na to, že runy fungovaly hlavně jako běžné písmo. Vznik těchto znaků není jistý, první nápisy pocházejí zhruba z druhého století a většinou sestávali z jednoho slova, mohly tedy mít ochrannou či magickou funkci.⁷¹ V eddické poezii je vznik run popisován v písni „Výroky Vysokého“, která vypráví o Ódinově oběti sobě samému, kdy po devět dní visel probodnutý kopím na stromu Yggdrasilu a při tomto iniciačním rituálu získal znalost run.⁷² Nejznámější z runových abeced je starší Futhark, který byl užíván v době římské a během stěhování národů,⁷³ z něj se později vyvinuly různé varianty písma především mladší futhark a anglosaský futhork. Názvy futhark a futhork jsou odvozeny od prvních šesti znaků abecedy. Všechny tři abecedy byly jinak dlouhé, starší Futhark měl 24 znaků, mladší Futhark měl 16 znaků a anglosaský měl znaků až 33. Každá runa má své jméno a označuje určitý pojem a je zároveň první hláskou tohoto slova.⁷⁴

Runy se užívaly spíše pro nápisy, máme dochováno množství epigrafických památek na kamenech, kostech, dřevu či na různých špercích a zbraních. Runy se primárně užívaly jako písmo, ale z mýtu o Ódinově oběti a z dalších zmínek v eddické poezii, kde jsou runy často označovány jako posvátné, vyznívá, že runy nemusely být chápány jen jako písmo. To také vyplývá z názvu runa, který znamená tajemství. O jejich rituálním či kultovním využití ale nemáme mnoho dokladů, pro jejich světské využití hovoří také fakt, že se dochovaly nápisy runovým písmem i z období christianizace, příkladem mohou být slavné kameny z dánského Jellingu, větší z kamenů bývá označován jako „křestní list Dánska“, protože hovoří o králi Haraldovi zvaném Modrozub, který zavedl v Dánsku křesťanství. Existují interpretace různých runových nápisů obsahujících sekvence opakujících se run jako magických formulí, ale jak píše Heather O'Donoghue ve své tezi „From Runic Inscriptions to Runic Gymnastics“ jsou i jiné možnosti interpretace -

---

⁷¹ McTURK, Rory (ed). *A Companion to Old Norse-Islandic Literature and Culture*. s. 403

⁷² HEGER, Ladislav. *Edda*. s. 70

⁷³ KOZÁK, Jan A. *Óðinn: mýtus, oběť, iniciace*. s. 18

⁷⁴ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*. s. 184

například zkušební nápisy učedníků.⁷⁵ Jejich původ a užití je tedy značně nejistý a založený na fragmentech epigrafických napsů. Využití run jako prostředků věštění a jejich interpretace jako symbolů s mystickou silou má kořeny už ve středověku, později se objevuje u různých mystických a okultních směrů od 17. století, kdy se začaly objevovat také první překlady *Eddy*. Ve 20. století byly pak zneužity nacistickou ideologií a hnutím ariosofistů, kteří kombinovali různé okultní praktiky a využívali runy. Guido von List, přední postava tohoto hnutí, vytvořil vlastní runovou abecedu složenou z osmnácti znaků, podle osmnácti písní, kterými končí „Výroky Vysokého“.⁷⁶ V tomto prostředí vznikly také praktiky jako „runový tělocvik“ či „runová jóga“ vytvořené Friedrichem Marbym, kdy smyslem tohoto runového cvičení bylo postavit se do poz připomínajících runové znaky.⁷⁷

Jak vypadá runová magie dnes nám pomůžou osvětlit materiály, se kterými budeme dále pracovat. Na úvod můžeme stručně uvést, že populární publikace a weby většinou s runami pracují buď na esoterickém podkladě, tedy jako s čistě magickým prostředkem pro věštění (podobně jako tarotové karty) a pro jiné magické úkony, nebo v kontextu pohanství a novopohanství, která s nimi pracují opět převážně jako s magickým prostředkem pro věštění či ve formě ochranných amuletů. Pokud materiály, které zde budeme analyzovat, čerpají z nějakých pramenů, pak se jedná takřka výlučně o píseň „Výroky Vysokého“ a tři runové básně, které podávají výklady runových znaků jednotlivých abeced. Jedná se o zvláštní žánr pocházející ze středověku, jehož účelem mohlo být vytvoření mnemotechnické pomůcky pro runové abecedy. Každá strofa básně začíná příslušným runovým znakem a za ním je uvedeno básnické vysvětlení runy. Tyto básně se dochovaly tři, spolu s jedním fragmentárním manuskriptem, jednotlivé básně získaly jména podle jazyka, ve kterém jsou zapsány. *Staroanglická runová báseň* ze 7. století vykládá runy anglosaského Futhorku a druhé dvě básně – *Norská* a *Islandská* – podávají výklad runových znaků mladšího Futharku. *Norská runová báseň* pochází ze 13. století a *Islandská runová báseň* z 15. století. Nejstarší je fragmentární manuskript *Abecedarium Nordmannicum* z devátého století.

---

⁷⁵ CLARK, David, and Carl PHELPSTEAD, eds. *Old Norse Made New: Essays on the Post-Medieval Reception of Old Norse Literature and Culture*. s. 104

⁷⁶ Tamtéž, s. 111

⁷⁷ Tamtéž, s. 114

Knihu *Pohanské věštění*⁷⁸ napsal Jiří Svoboda, jeden z tvůrců webových stránek a obchodu *Pagania*,⁷⁹ který je zaměřený na pohany a prodává všelijaké amulety s motivy run a jiných mytologických symbolů, historické hry a potřeby k věštění. *Pohanské věštění* pak popisuje různé metody věštění založených nejen na severské tradici, ale také na tradici keltské a slovanské. Na konci knihy je pak popsáno, jak si pomůcky k věštění vyrobit doma. Na stránce autor píše, že vychází „jak z dochovaných historických materiálů a zmínek, tak také z osobní zkušenosti.“⁸⁰ Autor se opravdu snaží o citlivou rekonstrukci, hned z úvodu čtenáře upozorňuje, že vlastně prakticky nevíme, jak věštění či divinace vypadaly a taktéž zdůrazňuje, že písma, která v knize užívá, byla předně využívána jako písmo a druhotně sloužila také magickým účelům. Runám se věnují dvě kapitoly „Germánské runy – 24 starší futhark“ a „Vikingské runy – 16 mladší futhark“. Obě kapitoly popisují historii run a období, kdy byly užívány a udává také zdroje, ze kterých čerpá jednotlivé interpretace pro runy. Jsou jimi tři runové básně, o kterých jsme již hovořili, a spis C.I. Caesara *Commentarii de bello Gallico* v překladu *Zápisky o válce galské*, kde se nachází kratičká zmínka o věštění. Je ovšem možné, že autor myslel spíše na spis *Germania* Cornelia Tacita, kde je zmiňováno užití dřívěk s vyrytými znaky (v textu nejsou explicitně zmíněny runy), na které autor naráží.⁸¹ Při věštění autor doporučuje, abychom začínali od názvu runy a interpretace brali spíše volněji, jelikož runové básně autor chápe spíš jako nápovědu a nikoli dogma. Z materiálů věnujících se runové magii tato kniha k tématice přistupuje z filologického pohledu nejpřesněji, což je vidět na pramenech, které autor volí, a na faktu, že k runám nepřistupuje z esoterického hlediska jako většina ostatních materiálů.

Autorka knihy *Runová magie*⁸² píše převážně fantasy romány a zajímá se o přírodní magii. Kromě této knihy napsala knihy *Magie kamenů*, *Magický herbář* či *Magický horoskop*, ale je známá především pro své fantasy romány. K runám přistupuje dvěma způsoby; autorka cituje pasáže z „Výroků Vysokého“ a ze *Staroanglické runové básně*, výklad jednotlivých znaků tedy reflektuje hlavně tyto básně a kouzla obsažená

---

⁷⁸ SVOBODA, Jiří. *Pohanské věštění: určeno pro vikingy, kelty, germány, slovany a pohany : .. runy, ogham, hlaholice a pohanské kostky ..* Praha: Powerprint, 2019.

⁷⁹ *Pagania* [online]. 2017 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <https://www.pagania.cz>

⁸⁰ Kniha *Pohanské věštění*, PRIMUS. *Pagania* [online]. 2017 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <https://www.pagania.cz/knihy/kniha-pohanske-vesteni--primus/>

⁸¹ Srovnej Caes. *Gal.* 1.50 a Tac. *Ger.* 10

⁸² NEOMILLNEROVÁ, Petra. *Runová magie*. V Praze: Triton, 2007.

v poslední části „Výroků Vysokého“, drží se tak původního významu slova. Dále ale při užití run používá různých spíše esoterických praktik (meditace, věštba z run, ochranné amulety, numerologie a užití drahých kamenů a bylinek). Přestože ve své práci autorka reflektuje erudované prameny, vykládá si je subjektivně a pod vlivem esoterických nauk se v nich snaží hledat hlubší smysl a lék na různé potíže ať už psychického či fyzického rázu.

Třetí kniha nese název *Poselství run*⁸³ a její autorkou je kartárka a bylinná léčitelka Renata Herber. Věštění z run avizuje také na svých webových stránkách,⁸⁴ kde si člověk může objednat věštění z run či školu runové magie. Mezi její další knihy se řadí především různé esoterické příručky jako je *Poselství Tarotu* a *Poselství kostky*. V knize *Poselství run* s runami pracuje jako s čistě esoterickým prostředkem úplně ztrácejícím svou původní podstatu, tedy využití run jako běžného psacího prostředku. S runami pracuje jako s tarotovými kartami (kniha obsahuje také sadu „runových karet“), které jsou v esoterické praxi užívány jako prostředek věštění budoucnosti. Tarot má původ ve středověké Evropě, ale v dnešní esoterické praxi bývá někdy používán společně s praktikami východních náboženství hlavně buddhistického zenu. Využití run jako tarotu neodpovídá žádné historické ani náboženské tradici, pravděpodobně se zde jedná o invenci autorky knihy, která jako šablony užila tarotových karet, které popisuje ve své knize *Poselství Tarotu*. Kniha *Poselství run* obsahuje také pasáž o severské mytologii, autorčin výklad je značně zjednodušený a působí, jako by byl určen dětskému publiku, přestože kniha je adresována dospělému publiku. Autorčino esoterické chápání se v jejím výkladu mýtů nijak výrazně neprojevuje, pouze ve zveličování významu run, které se v mýtech takřka nevyskytují (kromě několika zmínek v různých písních *Poetické Eddy*, hlavně v písni „Výroky Vysokého“, která pojednává o jejich získání).

Esoterickým užitím run se zabývá také další kniha Marcely Košanové *Čarodějnický slabikář*. Kniha poskytuje různé návody a postupy, jak se stát čarodějnící, resp. jak čarovat. Kapitola s názvem „Magická síla vložená do nápisu“ pojednává o runách a amuletech z run. Kapitola popisuje runy jako „silné zářiče, jež dodávají sílu, posilují organismus, přinášejí ochranu a přivolávají lásku, úspěch i peníze.“⁸⁵ Z úvodu autorka správně poznamenává, že runy jsou starogermánské znaky ryté do dřeva či kamene a že slovo *run*

---

⁸³ HERBER, Renata. *Poselství run*. Ilustroval Roman CALDA. V Praze: Ikar [i.e. Knižní klub], 2008.

⁸⁴ Renata Herber [online]. 2013 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <http://www.renataherber.cz/>

⁸⁵ KOŠANOVÁ, Marcela. *Čarodějnický slabikář*. s. 101

znamená tajemství, stejně tak u některých run správně uvádí pojem, který za konkrétní runou stojí, např. runa *gebo* (v textu je užit název *gyfu*) je spojena se slovem *dar*. Autorka s runami nepracuje jako s komplexním systémem znaků, resp. nepracuje s kompletní abecedou, ale pouze s některými znaky, které si autorka vybrala. Podle jakého klíče znaky vybírala ovšem z její práce není jasné. Autorka s runami pracuje jako s individuálními symboly, ale také vytváří runové obrazce tvořené více znaky. Znaky tvořené více písmeny abecedy (nejen runové) jsou označovány jako ligatury, u run se mluví o vázaných runách. Tyto ligatury byly velmi vzácné a většinou se jednalo o ustálené spojení několika konkrétních run. Autorka s nimi pracuje velmi volně a vytváří si ligatury vlastní. Jako příklad uveďme kombinaci run *gebo* a *isaz*, které podle autorčiných slov vytváří „hvězdičku, která říká: *Osude, dej mi stálý vztah!*“⁸⁶ Tím vytváří grafický symbol, který vůbec nekonotuje runový znak, ale spíše dětskou kresbu. Podobným způsobem, jakém pracuje s grafickými vyobrazeními run, pracuje také s významy a názvy run, které vychází z autorčiných subjektivních představ o runě a nikoli z prameny podloženého významu slova. Některé názvy run jsou také chybně zapsané – runa *dagaz* či *daeg* je zapsána jako *deag*. Autorka runy užívá oportunisticky – vybírá situace, se kterými se čtenáři ztotožní, jako je např. pomoc s trémou nebo v partnerských vztazích a ke každé situaci připojí jednu nebo více run, které se situací mají pomoci. Praktiky zde popsané se nedrží žádných pramenů, které jsme zde popsali, ačkoli by autorka měla mít určitou znalost pramenů, jelikož její kniha *Kateřina v zemi Ásů* jich využívá.

Knihy *Kateřina v zemi Ásů*, kterou jsme pojednali v předchozí kapitole, se runami zabývá okrajově. Runy jsou pojednávány v rámci příběhů a na konci knihy je runám věnováno několik kapitol. Na rozdíl od knihy *Čarodějnický slabikář* Košanová v této knize pojednává runy jako celou abecedu a nikoli jen jako individuální symboly, ale to nic nemění na tom, jak runy využívá – subjektivně vykládá významy run a užívá je jako esoterického prostředku. Kromě obvyklých léčitelských a věšteckých praktik pracuje Košanová také s tzv. runovým tělocvikem. Zdroje, ze kterých čerpá informace o runovém tělocviku, autorka neuvádí, ale tato praktika pochází z prostředí ariosofistického hnutí dvacátého století a jejím autorem je Friedrich Marby.

Mnoho webových stránek, o kterých jsme již mluvili, se zabývá kromě mytologie také runami. Nejčastěji obsahují výčet run spolu s výkladem jednotlivých znaků a často na tento popis navazují praktickým využitím. Takový výčet udává webová stránka *Pohanství*,

---

⁸⁶ KOŠANOVÁ, Marcela. *Čarodějnický slabikář*. s. 102

výklady run jsou založeny na *Staroanglické runové básni*,⁸⁷ která vykládá 29 run z anglosaského Futhorku, autoři stránek tuto báseň citují takřka doslovně. Runové básně jsou oblíbeným zdrojem výkladů run také na dalších webových stránkách. Všechny tři runové básně jsou obsaženy na stránce *Rúnarmál* v českém překladu, který byl pořízen autory webu. Stránka kromě básní obsahuje také obecný popis a historii runového písma a popisy tří runových abeced spolu s jednotlivými znaky, tyto texty jsou odborně fundované a zjevně se opírají o odbornou literaturu. U staršího Futharku je zaznamenán kromě názvu „ideologický význam runy“ a „ezoterní význam runy“, např. *isa* – rampouch, prvotní ledový proud z Niflheimu – prvotní hmota/antihmota, což je jediným příkladem esoterického vlivu na tomto webu.

Webová stránka *Orlög* uvádí svou pasáž o runách citátem z knihy Bernarda Kinga *Runy*, ve kterém autor knihy čtenáře pobízí, aby runy chápal subjektivně a jako mystický prostředek plný moci. Dále stránka pojednává pasáž z „Výroků Vysokého“ označenou jako *Runatál*, kterou chybně považuje za samostatnou norskou báseň. Překlad, který je na webové stránce užitý neodpovídá Hegerově překladu, lze se tudíž domnívat, že se jedná o překlad z angličtiny autorů stránek, kteří píseň citují i v anglickém překladu. V popisu run autoři stránky čerpají převážně ze *Staroanglické runové básně*, přičemž zmiňují také příhodu ze 44. kapitoly *Ságy o Egilovi, synu Skallagrimově*, kde se Egil vyrytím runy na pohár ochrání před otravou jedem. Webová stránka pracuje také s runovou numerologií, resp. numerologií založenou na číslech objevujících se v Eddě. Stránka *Orlög* je ve svém výkladu obecně roztržštěná a chvílemi přistupuje k tématu skrze esoteriku a chvílemi se pokouší být historicky přesná, ze stránky nevyplývá, jak tematiku autoři stránek pojmají celkově, ale můžeme konstatovat, že mnohé informace a detaily se ztrácejí v nefundovaných překladech, které web používá.

Rozsáhlejší pasáže o runách obsahují webové stránky *Marcomannia* a *Wothanova virtuální Valhalla*. Druhá jmenovaná stránka se soustřeďuje hlavně na historii a vývoj písma a o magii píše jen okrajově. Začíná fénickým písmem a poté etruským, vychází tak z teorie původu run z etruské abecedy a jako zvláštnosti k mladšímu a staršímu Futharku zmiňuje i některé jiné systémy písem jako maďarské a sibiřské runové písmo nebo znaky vytvořené Tolkienem. Z toho vyplývá, že autoři užíli odborných zdrojů, ze kterých tyto informace čerpali. V pasáži o runové magii zabíhá do esoterických vod a uvádí, že údajně

---

⁸⁷ Originál a anglický překlad básně existuje v několika edicích a překladech, tato práce čerpá z: F. G. Jones, *The Old English Rune Poem, An Edition*, University of Florida, 1967

existovaly meditační mantry, s jejichž pomocí se věštilo, odkud tyto informace autoři čerpají bohužel stránka nezmiňuje. Spojení mantry a run, které pocházejí z odlišných náboženských systémů, apropriace prvků různých náboženství a spojování těchto nesourodých prvků, je vlastní esoterismu, jeho vyznavači si vybírají praktiky, které jim nejvíce vyhovují a v extrémních případech mohou vznikat runové mantry či runová jóga, které spojují východní nauky s praktikami starých Germánů.

Stránka *Marcomannia* k tématu přistupuje z pohledu esoterického a hermetického. Autoři vychází z práce runologa Stephena Flowerse a užívá jeho pojem „runosofie“, dále hovoří o runové magii v českém prostředí hlavně v kontextu hermetismu a práce hermetika Františka Bardona. Autoři webu píšou, že runy chápou jako prostředek hlubšího pochopení existence, ale protiřečí si tím, jak runy využívají, tj. podobně jako jiné esoterické weby runy užívají k léčebným a věštebným účelům. Velký vliv na autory webu mají také ariosofistické teorie. To se projevuje hned na několika místech, jednak autoři zmiňují okultní teorii o vzniku run v legendární zemi Hyperborei nacházející se za polárním kruhem čili teorii, kterou do svých tezí začleňovali i nacisté. Dále vliv můžeme vidět v tom, že mezi legitimní historické runové abecedy začleňuje abecedu Guida von Lista – armanenské runy. Autoři stránek nakonec čerpají z ariosofistických teorií využitím runových cvičení, které obohacují o východní vlivy – runová cvičení spojuje s mantrou a jógou. Léčbu pomocí run a runová cvičení užívá ve svých publikacích, jak jsme již konstatovali, také Marcela Košanová. Stránka *Marcomannia* vznikla později než díla Košanové, je tudíž možné, že autoři stránek užívají jako zdroj publikace Marcely Košanové.

Články o runách můžeme najít také na explicitně esoterických stránkách jako je *Esoterika*,⁸⁸ kde můžeme v sekci „Věštění“ najít článek o runách a o jejich ochranné a léčivé síle. Nebo na novopohanské stránce *Xpagan*,⁸⁹ kde je ve dvou článcích popsána osobní runová praxe autorů. Autor pracuje se starším Futharkem a píše, že jednotlivé runy nechápe jen jako písmo, ale hlavně jako znázornění energií či archetypů. Dále autor uvádí, že nepracuje s klasickou řadou futharku, ale s pořadím run založeném na teorii utharku švédského runologa Sigurda Agrella se zálibou v numerologii a mystice. Agrellova teorie spočívá v přesunutí runy *feh* na konec řady a čerpá z knihy *Uthark: Nigside of the Runes* Thomase Karlssona. Podobně jako ostatní weby je jeho vysvětlení run ovlivněné

---

⁸⁸ *Esoterika* [online]. 2001 [cit. 2021-7-22]. Dostupné z: <https://www.esoterika.cz/>

⁸⁹ *Xpagan* [online]. [cit. 2021-7-22]. Dostupné z: <http://xpagan.sweb.cz/>

esoterismem a východními naukami – runy spojuje s koncepty jin a jang, s těmito koncepty spojuje první tři runy *uruz*, *thurisaz* a *ansuz* a označuje je jako velkou triádu. Pracuje také s pojmy stezka levé a pravé ruky, které se užívají v rámci esoterismu pro odlišné přístupy k magii. V praxi ovšem autor runy používá profánně – pokud potřebuje stihnout MHD opakuje si runu *raido* spojenou s cestou apod.

Dále můžeme články o runové praxi najít na stránkách hermetiků jako je *Lóže U Zeleného Slunce*.⁹⁰ Články se věnují jednak runám, jejich historii a pasážím z Eddy, které runy zmiňují, ale věnují se také formě magické praxe zvané *seidr*, která je v mytologii spojována s postavami Ódina, Freyi a Gullveig, kterou akademici rovněž spojují s Freyou.⁹¹ Využití run vypočítávají články několik – užívání vázaných run pro vytváření amuletů, věštění z run, runová cvičení či runovou jógu a několik rituálů, tedy runové praxe užívané také esoteriky, to mimo jiné ukazuje na provázanost a těžké oddělování pojmů hermetismus a esoterismus, ve svých praktikách se totiž často překrývají. Z rituálů popisuje Obřad kladiva, který jsme zmiňovali v minulé podkapitole. Jako své zdroje uvádějí autoři webové stránky knihy Thorssona Edreda *Runy v praxi: futhark: amulety, věštění, cvičení, rituály* spolu s knihou Igora Warnecka *Runy: praktická kniha: uvedení do světa run* a knihou Josefa Veselého *Magie pro pokročilé*, ale praktiky, které stránka uvádí, jsou popsány také v práci hermetika Františka Bardona.

Obecně můžeme uvést, že užití pojmu runa publikacemi a webovými stránkami, o kterých jsme zde hovořili, je velice zavádějící, protože pojem užívají neadekvátně, co se historie týče a spojují je s náboženskými systémy, které staří Germáni nemohli znát (buddhismus či taoismus) hlavně díky vzájemné geografické a kulturní vzdálenosti. Velmi často si autoři runy vykládají subjektivně a pod vlivem esoterismu. Většina publikací a webů zabývajících se runami čerpá ze zahraničních zdrojů, narozdíl od děl věnujících se mýtům, které čerpají spíše z českých odborných prací a překladů primárních pramenů. Důvodem může být nedostupnost odborných publikací věnujících se runám širokému publiku – o runách v češtině existují hlavně překlady popularizujících prací zahraničních autorů silně ovlivněných esoterismem.

---

⁹⁰ *Lóže U Zeleného Slunce* [online]. 2016 [cit. 2021-7-22]. Dostupné z: <https://www.luzs.cz/>

⁹¹ LINDOW, John. *Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs*. s. 265

3.3.3 Ostatní materiály

Na závěr si můžeme uvést ještě pár dalších knih a stránek, které s touto tematikou souvisejí, pro ucelenější pohled na populární materiály. Mnoho z autorů materiálů shromážděných touto prací odkazuje na nebo rovnou vyznává novopohanství, hlavně jeho germánskou větev - ásatrú. Novopohanská komunita v České republice není příliš velká, ale shromažďuje se kolem několika webů. Mezi tyto weby patří web *Česká pohanská společnost*⁹², která slouží pro setkávání pohanů a zároveň pořádá různé pohanské akce. Web provozuje také pohansky orientovaný online magazín *Kolovrat*⁹³, na kterém je publikováno množství článků s různou tematikou od pohanských svátků a rituálů po pohanskou hudbu. Obsahuje také sekci o bozích a bohyních, ale nenajdeme v ní žádné z germánských božstev. Podobně jako web *Česká pohanská společnost* fungují webové stránky *Stezky pohanství*⁹⁴, které jsou místem, kde se mohou setkávat různé pohanské skupiny a kde může člověk najít novinky o akcích pořádaných různými pohanskými skupinami. Konkrétně germánskému pohanství tedy ásatrú se věnuje stránka spolku *Etnické Ásatrú*, stránka obsahuje několik rozhovorů a recenzí knih zabývajících se Germány, pohanstvím či severskou mytologií, např. na stránce můžeme najít recenzi knihy *Severská mytologie* Neila Gaimana. Jedná se o erudovanou recenzi, která vystihuje povahu Gaimanovy práce přesně, zmiňuje jeho znalost akademického diskurzu a v popisu Gaimanova stylu zmiňuje všudypřítomný humor a psychologizaci postav.

Poslední stránka, kterou se budeme zabývat, přistupuje k věcem z úplně jiného pohledu. Stránka *Bratrství*⁹⁵ si jako ikonu stránky zvolila symbol černého slunce, které je většinou užívané neonacisty. Stránka v jednom ze svých sdělení tvrdí, že si dává za cíl předkládat materiál týkající se vlastenectví, pohanství a dnešní konzumní společnosti, ale její zaměření přitahuje pravicové extrémisty a lze se domnívat, že web je také neonacisty vedený, což se také projevuje na článcích na stránce publikovaných. Několik článků na stránce se věnuje motivům ze severské mytologie, většina článků se ovšem zaměřuje na pohanství obecně, anebo v kontextu extrémistických hnutí. Články, které se mytologii věnují, jsou zaměřeny hlavně na aspekt rasy, například článek o Ásech a Vanech

---

⁹² *Česká pohanská společnost* [online]. 2012 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://pohanskaspolecnost.cz>

⁹³ *Kolovrat: pohanský online magazín* [online]. 2014 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://kolovrat.pohanskaspolecnost.cz/>

⁹⁴ *Stezky pohanství* [online]. 2011 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <http://www.stezkypohanstvi.cz/>

⁹⁵ *Bratrství* [online]. 2009 [cit. 2021-8-15]. Dostupné z: <https://sarmatia.wordpress.com/>

vysvětluje, že se nejedná o dvě rasy božstev, ale jsou jedno a to samé, což vysvětluje na spletité teorii integrující motivy z řecké mytologie o májových soutěžích krásy, kdy Vanové jsou popisováni jako vítězové těchto soutěží, protože jejich hlavním aspektem je krása, ale jinak se řadí mezi Ásy. Další velice krátký článek kritizuje studia Marvel, která vydala film Thor za obsazení role boha Heimdalla afroamerickým hercem Idrisem Elbou, což autor článku považuje za urážku. Tato stránka dokládá, že germánská mytologie byla a dosud je zneužívána extrémistickými hnutími.

4 Závěr

V poslední kapitole, která je závěrem této práce, si shrneme a zhodnotíme materiály, které byly popsány v minulé kapitole. Shrňeme si, jak materiály celkově přistupují k pramenům a jaký je celkový stav adaptací severské mytologie v populární kultuře u nás. Na závěr se podíváme, do jakých kontextů je mytologie vkládána.

Ačkoli mezi akademickou sférou a sférou populární kultury bude vždy rozdíl ve kvalitě prací, v našem prostředí je v současnosti tento rozdíl vidět velice ostře. Tato práce se zabývala výlučně díly vydanými od roku 1989, starší díla jsme uváděli jen jako prameny, nehodnotíme zde tedy starší období, ve kterých rozdíl mezi akademickou a populární sférou nemusel být tak markantní. Tento rozdíl mezi akademickou a populární sférou lze vidět také na nakladatelstvích, které publikace vydávají. Odborné práce jsou vydávány hlavně v nakladatelství Herrmann & synové a nakladatelství Univerzity Karlovy, popřípadě v nakladatelství Argo. Populární práce jsou publikovány např. v nakladatelstvích Motto a Ikar, které jsou cílené na ženské publikum, ale v žádném z příkladů se nejedná o nakladatelství specificky vyhraněná esoterické literatuře.

Když pomineme vědecká pojednání, která jsou určená spíše omezenému publiku, vznikají u nás kvalitní překlady staroseverské literatury do češtiny a českým čtenářům je kromě eddické literatury dostupné také velké množství ságové literatury a erudované převyprávění mýtů v podání docentky Kadečkové. Pozitivním zjištěním této práce je, že mnohé z přeložených děl se opravdu dostávají k širšímu publiku a působí na populární kulturu, jako příklad můžeme uvést webovou stránku *Rúnarmál*, která využívá překladů eddické literatury Ladislava Hegera a Heleny Kadečkové. Mnoho z materiálů z těchto odborných prací opravdu čerpá, ale často velice mechanickým způsobem kopírování kratších pasáží i celých kapitol, jako příklad uveďme knihu *Kateřina v zemi Ásů*, stránku *Pohanství a Severská mytologie*.

Často se také v materiálech objevují chyby ve faktografických údajích či v zápisu a skloňování staroseverských jmen, tento problém je zjevný v menší míře v publikacích a v mnohem větší míře na webových stránkách, které postrádají korekci, která musí probíhat při publikaci knih. Toto může vycházet jednak prostě z faktu, že staroseverský jazyk a slova jsou pro nás neznámá, což způsobuje neobeznámenost se skloňováním, nebo to může vycházet z nedostatečné obeznámenosti s materiály, ale také z faktu, že materiály nemusí pracovat přímo se zdrojovými materiály tedy *Eddami*, ale s jinými adaptacemi, které

webové stránky samy adaptují a v tomto řetězci tak díla nutně trpí zhoršováním kvality. Bohužel mnohdy není vůbec jednoduché dobrat se toho, s jakými texty autoři stránek a publikací pracují, protože málokdy své zdroje citují, tímto trpí hlavně internetové materiály. Překvapivé je také množství pramenů, jejichž vlivy se v materiálech objevují. Zmiňovány jsou spisy latinsky píšících autorů Cornelia Tacita, C. I. Caesara či Paula Diacona a Saxo Grammatica a v kontextu run pak ságová literatura a runové básně. Hlavními prameny pro populární materiály ale zůstává eddická literatura, která je nejlépe dostupná.

U adaptace mytologické látky je typická snaha o modernizaci vyprávění a přiblížení látky současnému čtenáři, do příběhů také prostupuje autorův osobní zájem a motivace k převyprávění mýtů – ač už je to láska k příběhům či vysvětlení původu runové magie. Adaptace nejvíce čerpají z eddické literatury, což působí na adaptace několika způsoby. Eddická literatura byla zapsána v období, kdy kultury germánských božstev pomalu ale jistě upadaly a nahrazovalo je křesťanství, jedná se tedy již o určitým způsobem ovlivněnou literaturu a nikoli mýty v jejich „čisté“ resp. původní podobě, kterou neznáme. Rovněž eddickou literaturu přinejmenším Snorriho Eddu bychom tak mohli označit jako svého druhu adaptaci. Díky tomu, že adaptace jsou vytvářeny pouze ze dvou textů, většina adaptací (alespoň v našem prostředí) se snaží držet, co nejlépe původnímu vyprávění a fungují tak spíše jako reprodukce než adaptace, což je také zapříčiněno převodem do stejného média, tedy z knižní formy opět do knižní formy, v případě Snorriho Eddy pak dokonce prózu do prózy. Na materiálech, které jsme shromáždili toto lze dobře vidět, většinou se drží velmi blízko narativní struktury i stylu originálních textů. Materiály, které se oddalují od originálních textů a posouvají adaptování textů dále, jsou většinou problematické, co se historické přesnosti týče, protože přece jenom pracujeme s reálným mytologickým systémem, který vycházel z náboženských představ starých Germánů. Faktorem, který také přispívá k podobě adaptací, je tedy také vzdálenost v čase od adaptovaného textu či materiálu. Většina materiálů se snaží látku severských mýtů přiblížit současnému publiku, což je projevuje hlavně na modernizaci jazyka a bohužel dost materiálů trpí na neznalost staroseverských jmen, která jsou často komolena.

Situace u materiálů věnovaných runám je o něco jiná. Znalostí o tomto písmu je poskrovnu, a ještě méně těchto znalostí se dostává k širšímu publiku, které tvoří populární materiály. I zde platí, že Edda nemůže být chápána jako opravdu důvěryhodný zdroj

zvláště co se týče runové magické praxe,⁹⁶ jelikož je mladšího data. Velký prostor pro vlastní interpretaci dává větší prostor pro vznik různých adaptací. U materiálů zabývajících se runami lze nejlépe vidět do jakých sociálních a kulturních kontextů je tato látka vkládána. Nejčastěji se objevují v kontextu novodobých náboženských a duchovních hnutí, od čeho se zásadně odvíjí přístup k látce. První z hnutí je novopohanství, které se snaží o rekonstrukci původních praktik, pohled novopohanů je díky této snaze rekonstruovat původní náboženství svými adaptacemi nejbližší nám dostupným historickým znalostem a pramenům. Další skupinou jsou materiály ovlivněné duchovními hnutími, konkrétně esoterismem a hermetismem, které jsme již v popsali v předchozích kapitolách. Populární materiály, které v práci označujeme jako esoterické se nedrží pramenů a nepodkládají své výklady historií, namísto toho tvoří nové interpretace založené na současné společnosti a jejích potřebách. Proto můžeme v materiálech vidět využití run pro pomoc s trémou či s městskou hromadnou dopravou. Posledním hnutím je hermetismus, který k látce přistupuje stejně jako esoterické publikace a weby. S runovou magií v rámci hermetismu a esoterismu pracují až moderní autoři, kteří vychází hlavně z okultních prací německých ariosofistů. Okrajovým jevem je využití mytologie a run v politickém kontextu - konkrétně se jedná o zneužití této látky nacisty a stálý zájem skupin orientovaných na pravicový extrémismus, především neonacismus.

---

⁹⁶ CLARK, David, and Carl PHELPSTEAD, eds. *Old Norse Made New: Essays on the Post-Medieval Reception of Old Norse Literature and Culture*. s. 107

5 Seznam použité literatury

- CIPOLLA, Adele, and Judy QUINN. *Introduction to Studies in the Transmission and Reception of Old Norse Literature: The Hyperborean Muse in European Culture*, edited by Judy Quinn and Adele Cipolla, 1–18. Acta Scandinavica. Aberdeen Studies in the Scandinavian World 6. Turnhout: Brepols. 2016.
- CLARK, David, and Carl PHELPSTEAD, eds. *Old Norse Made New: Essays on the Post-Medieval Reception of Old Norse Literature and Culture*. London: Viking Society for Northern Research, University College London. 2007.
- DAVIDSON, H. R. Ellis. *The Lost Beliefs of Northern Europe*. London & New York: Routledge. 1993.
- ELLIOT, Ralph. W. V. *Runes: An introduction*. Manchester: University Press, 1963.
- HUTCHEON, Linda. 2006. *A Theory of Adaptation*. London: Routledge.
- CHLUP, Radek a Dalibor ANTALÍK. *Bůh a bohové: pojetí božství v náboženských tradicích světa: sborník přednášek na Ústavu filosofie a religionistiky FF UK*. Praha: DharmaGaia, 2004.
- KADEČKOVÁ, H. *Soumrak bohů: severské mýty a báje*. Praha: Aurora, 1998.
- KADEČKOVÁ, Helena, ed. *Edda*. Přeložil Ladislav HEGER. Praha: Argo, 2004.
- KOZÁK, Jan A. *Óðinn: mýtus, oběť, iniciace*. Praha: Herrmann, 2017.
- KRÁLOVÁ, Kristýna a Magda KRÁLOVÁ, ed. *Nesmrtelní vikingové: staroseverské motivy v novodobé literatuře*. Praha: Herrmann, 2017.
- KULCSÁROVÁ, Zsuzsa a kol. *Světové mytologie*. Překlad Marie Tílkovská. 1. vyd. Praha: Orbis, 1973.
- LINDOW, John. *Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs*. Oxford University Press. 2001.
- LOOIJENGA, JH. *Runes Around the North Sea and on the Continent AD 150–700* (dissertation), Groningen University. 1997.
- McTURK, Rory (ed). *A Companion to Old Norse-Icelandic Literature and Culture*. Wiley-Blackwell. 2005.
- O'DONOGHUE, Heather. *From Asgard to Valhalla: The Remarkable History of the Norse Myths*. London and New York: I. B. Tauris. 2008.
- PAGE, Raymond, Ian. *Severské mýty*. Překlad Jana Odehnalová. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997.
- SPÁČILOVÁ, Libuše; WOLFOVÁ, Maria. *Germánská mytologie*. Překlad Eva Bosáková. 1. vyd. Praha: Votobia, 1996.

STARÝ, Jiří a Sylva FISCHEROVÁ. *Mýtus a geografie: svět, prostor a jejich chápání ve starších i novějších kulturách*. Praha: Herrmann, 2008.

STARÝ, Jiří, ed. *Eddica minora: hrdinské básně ze staroseverských ság*. Praha: Herrmann, 2011.

STEBLIN-KAMENSKIJ, Ivan Michajlovič a Jiří MUNZAR. *Mýtus a jeho svět*. Přeložil Libuše KOZÁKOVÁ. Praha: Panorama, 1984.

STURLUSON, Snorri. *Edda a Sága o Ynglingích*. Přeložil Helena KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003.

TURVILLE-PETRE, Gabriel. *Myth and Religion of the North: The Religion of Ancient Scandinavia*. Holt, Rinehart and Winston. 1975.

VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999.